

νον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατ' οὐδὲν ἄλλο εἶδος πολιτεύματος ἔπρεπε νὰ σχεδιάσῃ τὴν κυβερνήσιν τῶν ἀπελευθερουμένων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰμὴ κατ' ἐκεῖνο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας· χρόνος δὲ καὶ φορά τῶν πραγμάτων ἤθελε διδάξωσιν αὐτὸν πῶς ἔπρεπε νὰ κατέχηται ἡ ἐνόητος τοσούτων μεγάλων λαῶν, καὶ ἐμελλε νὰ διατηρῆται ἀκέραιος ἡ ἀνεξαρτησία. Ἡ πεῖρα αἰὲ ὁδηγὸς εἰς τὰ πράγματα. Τὸ δύσκολον ἡ ἀνεξαρτησία νὰ προαχθῇ καὶ ἡ συνένωσις ἐπιτύχη.

Τὸ πολιτικὸν τοῦτο σύνταγμα τοῦ Ῥήγα ἕως τοῦ νῦν ἐνομιζέτο ἀπωλεσμένον. Περρραιδὸς ὁ βιογράφος τοῦ Ῥήγα λέγει «Ὁ Ῥήγας συνάξας ἅπαντα τὰ συγγράμματά του καὶ ἐναποθέσας εἰς κιβώτια, τὰ μὲν μυστικοτοπωθέντα ὑποκάτωθεν, τὰ δὲ ἐλευθεροτοπωθέντα ἄνωθεν, προῦπεμψεν ἐσφραγισμένα εἰς Τεργέστην πρὸς τινὰ Ἀντώνιον Κορωνιὸν Χιόν. Εἶτα μετέβη εἰς Τεργέστην ὁ Ῥήγας καὶ Περρραιδὸς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κίνδυνος ἀμφοτέρων ὑπῆρχε πλέον ἀναπόδραστος, ὑπενόμισεν ὁ Περρραιδὸς τὸν Ῥήγαν νὰ καύσῃ καὶ ἀφανίσῃ τὰ μυστικὰ ἔγγραφα τῆς ἐταιρίας. Συνήνεσεν εἰς τὴν πρότασιν ὁ Ῥήγας. Ἀλλ' ὁ Περρραιδὸς ἐμποδίσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ῥήγας ἐκολάκευσε τοὺς στρατιώτας, δώσας ἕν φλωρίον, ὁ Περρραιδὸς ὠφελήθει τῆς χρονοτριβῆς, εὔρε τὴν εὐκαιρίαν, καὶ ἔρριψεν ἐκ τῆς θυρίδος εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ἔγγραφα καὶ τὴν σφραγίδα.» Τούτοις δὲ ὑποσυνάπτει ὁ Περρραιδὸς «Διὰ τοὺς φόβους τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὡφέλιμον οἱ ὀριζόμενοι εἰς τὴν ἐταιρίαν νὰ διατηρῶσιν ἐχευμένην καὶ μυστικὴν ἔκδοσιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγράφων καὶ τῶν ποιημάτων. Διὸ ὁ μὲν γεωγραφικὸς χάρτης, ὁ Δ' τόμος τοῦ Ἀναχάρσιδος, ἡ Φυσικὴ καὶ ὁ Τρίπους ἐξεδόθησαν ἐλευθέρως, τὰ δὲ ἄσματα, ποιήματα στρατιωτικὸν ἐγκόλπιον καλούμενον, καὶ τινες προσωρινοὶ πολιτικοὶ κανονισμοὶ ἐτυπώθησαν τὴν νύκτα ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι καὶ προσοχῇ. Ἐξ ὧν ἐστάλησαν τινὰ κρυφίως εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος.» Ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἐξάγεται ὅτι ὁ εὐρεθεὶς οὗτος κανονισμὸς πολιτικὸς τοῦ Ῥήγα ἐτυπώθη, καὶ διεδόθη μυστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν συνεταιρίων. Ἐκ τῶν τυπωθέντων τούτων ὁ καθηγητὴς Ν. Μανιάκης θὰ ἔλαβεν ἀντίτυπον, καὶ διέσωσεν ἀντιγράψας ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του μετὰ τῶν θυρίων ἄσμάτων τοῦ Ῥήγα.

Τὸν πολιτικὸν κανονισμὸν τοῦτον οὐδέποτε εἶδομεν τυπωμένον, ἀλλὰ καὶ παρ' ὄλων ὁμολογούμενον ὡς ἀπωλεσμένον· ἐπειδὴ καὶ ὁ Παπαδόπουλος Βρετὸς δὲν τὸν συναριθμεῖ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τυπωθέντων συγγραμμάτων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Νῦν δὲ λαβόντες τὴν ἀδειαν τοῦ φίλου ἡμῶν Κωνσταντίνου Μανιάκη υἱοῦ τοῦ καθηγητοῦ Νικολάου, οὗ κτῆμα ἦν τὸ περιωθὲν ἀντίγραφον, σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου ἱστορικοῦ μνημείου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας νὰ πληρώσωμεν, οἱ δὲ φιλόστορες καὶ ἐρασταὶ τῆς δόξης τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, εὐμενῶς τὸ νῦν ἐκδιδόμενον ἕς ὑπο-

δεχθῶσιν ὡς νέον μαρτύριον τῆς φιλοποίας ἡμῶν εἰς πατρίους ἀναμνήσεις καὶ εὐκλείας.

Ἐγγραφον ἐν Ζακύνθῳ 15 Ιουλίου 1874.

Π. ΧΙΩΤΗΣ

ΡΗΓΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΡΟΥΜΕΛΗΣ, ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ, ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ
ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΛΑΧΟΜΠΟΓΔΑΝΙΑΣ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΒΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΙΣΟΤΙΜΙΑ, ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Συμβούλους προκομμένους μὲ πατριωτισμὸν
Νὰ βάλωμεν εἰς ὅλα νὰ δίδουν ὄρισμόν·
Ὁ νόμος νὰ ᾖ πρῶτος καὶ μόνος ὁδηγός
Καὶ τῆς πατρίδος ἕνας νὰ γίνῃ ἀρχηγός.

(Ῥήγα Θούριος.)

Ὁ λαὸς ἀπόγονος τῶν Ἑλλήνων, ὁποῦ κατοικεῖ τὴν Ρούμελην, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὰς Μεσογειοὺς νήσους, τὴν Βλαχομπογδανίαν, καὶ ὅλοι ὅσοι στενάξουν ὑπὸ τὴν δυσφορωτάτην τυραννίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βδελυρωτάτου δεσποτισμοῦ, ἢ ἐβιάσθησαν νὰ φύγουν εἰς ξένα βασίλεια διὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν δυσβάστακτον καὶ βαρὺν αὐτοῦ ζυγόν, ὅλοι λέγω χριστιανοὶ καὶ Τούρκοι, χωρὶς κανέναν ξεχωρισμὸν θρησκείας, (ἐπειδὴ ὅλοι πλάσματα Θεοῦ εἶναι, καὶ τέκνα τοῦ πρωτοπλάστου), στοχαζόμενοι ὅτι ὁ τύραννος ὀνομαζόμενος Σουλτάνος κατέπεσεν ὀλοτελῶς εἰς τὰς βρωμερὰς θηλυμανεῖς ὀρέξεις του ἐπερικυκλώθη ἀπὸ εὐνούχους καὶ αἰμοβόρους ἀμαθεστάτους αὐλικούς, ἐλησμόνησε καὶ κατεφρόνησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἐσκληρύνθη ἡ καρδία του κατὰ τῆς ἀθωότητος, καὶ τὸ πλέον ὠραιότερον βασίλειον τοῦ κόσμου, ὁποῦ ἐκθειάζεται πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, κατήντησεν εἰς μίαν βδελυρὰν ἀναρχίαν τόσον, ὥστε κανένας ὀποιασδήποτε τάξεως καὶ θρησκείας, δὲν εἶναι σύγγουρος μῆτε διὰ τὴν ζωὴν του, μῆτε διὰ τὴν τιμὴν του, μῆτε διὰ τὰ ὑποστατικά του. Ὁ πλέον ἡσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμὴν νὰ γίνῃ

ἐλευνὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν, καὶ ἀναξίων Μεγιστάνων τοῦ τυράννου, ἢ τέλος (ὅπερ συνεχέστερον συμβαίνει) τῶν κακοτρόπων θηριωδεσάτων μιμητῶν του χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κρίμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα, εἰς τὴν φουοκτονίαν, χωρὶς καμμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμμίαν κρίσιν. Οὐρανὲ, ἐσὺ εἶσαι ἀπροσωπόληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων. Ἡλιε, ἐσὺ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα. Γῆ, ἐσὺ ποτίζεσαι ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων. Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μὲ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρις ὁμόψηφος τῶν τοσοῦτων ἀνομημάτων, ἃς εὐγῆ εἰς τὸ παρὸν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα, θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν κτίσιν, ἥτις ἀγλώσσωσ γογγᾶ διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέχρι τοῦδε λέγω δυστυχῆς οὗτος λαὸς βλέπωντας ὅτι ὄλαι του αἰ θλίψεις καὶ ὀδύνας, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμὸς του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν ἐνανδριζόμενος μίαν φοράν νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν, νὰ ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεβαρημένον τράχηλόν του, καὶ ἐνοπλίζοντας ἐμμανῶς τοὺς βραχίονάς του μὲ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας νὰ ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μὲ βροντώδη κραυγὴν τὰ ἱερά καὶ ἄμωμα δίκαια ὅπου θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ νὰ ζήσῃ ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Ὅθεν διὰ νὰ ἡμποροῦν ὁμοθυμαδὸν ὄλοι οἱ κάτοικοι νὰ συγκρίνωσι πάντοτε μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς Διοικήσεως τῶν διοικούντων, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανὸν ζυγὸν τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολυτίμον ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νὰ μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νὰ καταπατῶνται ὡς σκλάβοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν

ἀπάνθρωπον τυραννίαν, νὰ ἔχῃ ἕκαστος ὡσὰν λαμπρὸν καθρέπτην ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας, τῆς συγυρότητος, (1) καὶ τῆς εὐτυχίας του, νὰ γνωρίζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταὶ ποῖον εἶναι τὸ δυσσάποφευκτον χρέος των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους, καὶ οἱ νομοθέται καὶ πρῶτοι τῆς διοικήσεως τὸν εὐθύτατον κανόνα καθ' ὃν πρέπει νὰ ρυθμίζεται καὶ ν' ἀποβλέπῃ τὸ ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν, κηρύττεται λαμπροφανῶς ἢ ἀκόλουθος δημοσία φανέρωσις τῶν πολυτίμων δικαίων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ ἐλευθέρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.

Τὰ δίκαια τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄρθρ. 1. Ὁ σκοπὸς ὅπου ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμαζώχθησαν ἀπὸ τὰ δάση τὴν πρώτην φοράν διὰ νὰ κατοικήσουν ὄλοι μαζὺ κτίζοντες χώρας καὶ πόλεις, εἶναι διὰ νὰ συμβοηθῶνται, καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχισμένοι, καὶ ὄχι νὰ συναντιτρώγωνται, ἢ νὰ ρουφᾶ τὸ αἷμά τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διὰ νὰ ἀγρυπνῇ εἰς τὰ συμφέροντά των, διὰ νὰ ἦναι βέβαιοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὅποια δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄρθρ. 2. Αὐτὰ τὰ φυσικὰ δίκαια εἶναι, πρῶτον τὸ νὰ εἶμεθα ὄλοι ἴσοι, καὶ ὄχι ὁ ἕνας κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον — δεύτερον, νὰ εἶμεθα ἐλεύθεροι καὶ ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ. — τρίτον, νὰ εἶμεθα σύγυροι (2) εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ κανένας νὰ μὴν ἡμπορεῖ νὰ μᾶς τὴν πάρῃ ἀδίκως, καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν. — καὶ τέταρτον, τὰ κτήματα ὅπου ἔχομεν, κανένας νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικά μας καὶ τῶν κληρονόμων μας.

Ἄρθρ. 3. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χρι-

(1) Ἀσφαλείας.

(2) Ἀσφαλείας.

στιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι Ἴσοι· ὅταν πταίσῃ τινὰς, ὅποιασδήποτε καταστάσεως, ὁ νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος· ἡγουν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερον διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' Ἴσια Ἴσια.

Ἄρθρ. 4. Ὁ νόμος εἶναι ἐκείνη ἢ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὅπου μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ λαοῦ ἐγεινεν· ἡγουν ὅλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεὺς νὰ φονεύεται, αὐτὸς λέγεται νόμος, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὅλους μας εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ καὶ πάλιν ἄλλος ὅπου ὑπερασπίζεται· ἡγουν ὅλοι θέλομεν νὰ ἐξουσιάζωμεν τὰ ὑποστατικά μας, κανένας λοιπὸν δὲν ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ μᾶς πάρῃ δυναστικῶς τίποτε· αὐτὸς εἶναι νόμος, ἐπειδὴ μοναχοὶ μας τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν θέλομεν. Ὁ νόμος ἔχει πάντοτε νὰ προσταξῇ ὅ,τι πρᾶγμα εἶναι δίκαιον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρ. 5. Ὅλοι οἱ συμπολίται ἢμποροῦν νὰ ἔμβουν εἰς ἀξίας, καὶ δημόσια ὀφφίκια¹⁾. Τὰ ἐλεύθερα γένη δὲν γνωρίζουν καμμίαν ἀξίαν προτιμήσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς των, παρὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν προκοπήν· ἡγουν καθένας ὅταν ἦναι ἀξίος καὶ προκομμένος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν ἢμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ· ἐξ ἐναντίας δὲ, μὴν ὄντας ἀξίος ἀλλὰ χυδαῖος, δὲν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ, διότι μὴν ἠξεύρωντας πῶς νὰ τὴν ἐκτελέσῃ προσκρούει, καὶ βλάπτει τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρ. 6. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη ἢ δύναμις, ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου δὲν βλάπτει εἰς τὰ δίκαια τῶν γειτόνων του· αὐτὴ ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν φύσιν, διατὶ φυσικὰ ἀγαπῶμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τὴν δικαιοσύνην, διατὶ ἢ δίκαια ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τὸν νόμον, διατὶ αὐτὸς προσδιο-

ρίζει, ἕως ποῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι. Τὸ ἠθικὸν σύνορον τῆς ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τὸ ῥητόν. Μὴν κάμῃς εἰς τὸν ἄλλον, ἐκεῖνο ὅπου δὲν θέλεις νὰ σὲ κάμουν.

Ἄρθρ. 7. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φανερώνωμεν τὴν γνώμην μας καὶ τοὺς συλλογισμοὺς μας, τόσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ μὲ ἄλλον τρόπον· τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συναθροίζωμεθα εἰρηνικῶς, ἢ ἐλευθερία κάθε εἴδους θρησκείας χριστιανισμοῦ, τουρκισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ, δὲν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τὴν παρούσαν διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζονται αὐτὰ τὰ δίκαια, εἶναι φανερὸν πῶς προέρχεται τοῦτο ἀπὸ τυραννίαν, ἢ πῶς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ ἐξοστρακισθέντος δεσποτισμοῦ, ὅπου ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρ. 8. Ἡ συγυρότης¹⁾, εἶναι ἐκείνη ἢ διαφέντευσις²⁾, ὅπου δίδεται ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του, καὶ τῶν ὑποστατικῶν του· ἡγουν ὅταν βλάβῃ τινὰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρῃ ἀδίκως τίποτε ἀπ' αὐτόν, ὅλος ὁ λαὸς πρέπει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου, καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

Ἄρθρ. 9. Ὁ νόμος ἔχει χρέος νὰ διαφεντεύῃ³⁾ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοικοῦ εἰς ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν⁴⁾, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοὶ διοικοῦν καλῶς, νὰ τοὺς διαφεντεύῃ, εἰ δὲ κακῶς, νὰ τοὺς ἀποβάλλῃ.

Ἄρθρ. 10. Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴν ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον, νὰ μὴ φυλακῶνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ καθὼς διορίζει ὁ νόμος, ἡγουν ὅταν πταίσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὄχι κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ θέλησιν τοῦ κριτοῦ. Κάθε κάτοικος ὅμως ὅταν κραχθῇ εἰς τὴν κρί-

(1) Ἡ ἀσφάλεια.

(2) Ἡ παράσπισις.

(3) Ἡ παρασπίζη.

(4) Ἐννοεῖται ἢ κυριαρχία ὑπὸ τὴν λέξιν αὐτοκρατορία.

(1) Ἀξιόματος.

σι, ἢ κατὰ νόμον πιασθῆ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ ὑποταχθῆ εὐθὺς καὶ νὰ πηγαίνη νὰ κριθῆ, διατὶ ἂν ἀντισταθῆ καὶ δὲν θέλη νὰ πηγαίνη εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταιστής, καὶ ἄρκετον σφάλμα εἶναι, ὅταν ὁ νόμος κράζῃ κἀνέναν ἄνθρωπον, καὶ ἐκεῖνος ἀντιστέκεται μὲ τὸ κακόν, καὶ δὲν ὑπακούει νὰ πηγαίνη, ὄντας σύγουρος ὅτι δὲν παιδεύεται ἂν ᾗναι ἀθῶος.

Ἄρθρ. 11. Κάθε δυναστικὸν ἐπιχειρημα, ὅπου ἤθελαν κάμη ἐναντίου ἐνὸς ἀνθρώπου ὅπου δὲν ἔπταισε, καὶ χωρὶς προσταγὴν τοῦ νόμου θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται, πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κριτοῦ, καὶ ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ δυναστεύσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχει δίκαιον καὶ ἄδειαν νὰ ἀντισταθῆ ἐξ ὕλης του τῆς δυνάμεως, νὰ τὸ ἀποβάλη μὲ βίαν καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῆ.

Ἄρθρ. 12. Ἐκεῖνοι ὅπου ἐκδίδουν προσταγὰς, ἢ ὅπου ἤθελε ταῖς ὑπογράφουν, ἢ ὅπου ἤθελε ταῖς ἐκτελέσουν, ἢ ὅπου ἤθελε βάλουν ἄλλους νὰ ταῖς τελειώσουν, λέγοντές ταις πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν εἰδησιν ἢ διοίκησιν, εἶναι πταισται, καὶ ἔχουν νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.

Ἄρθρ. 13. Κάθε ἄνθρωπος ὅπου φαίνεται πῶς εἶναι ἀθῶος, ἂν τὸν συκοφαντήσουν πῶς ἔπταισεν, ἐν ὧσφ νὰ βεβαιωθῆ πῶς εἶναι πταιστής, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κριτηρίου, κάθε αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὕβρισμοί, δαρμοί ὅπου δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ἐν ὧσφ νὰ κριθῆ, νὰ ᾗναι ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῆ πταιστής, τότε νὰ γίνεται ἀρχὴ τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ὑποκείμενόν του καθὼς διαλαμβάνει ὁ νόμος.

Ἄρθρ. 14. Κἀνέναν ἄνθρωπον νὰ μὴ κρίνεται, καὶ νὰ μὴ τιμωρῆται ἀλλέως παρὰ ἀφοῦ εἰπῆ ὅλα τὰ δικαιολογήματά του, καὶ ἀφοῦ κατὰ τοὺς νόμους κραχθῆ εἰς τὴν κρίσιν· καὶ τιμωρεῖται τότε μό-

νον ὅταν ᾗναι ἕνας νόμος καμωμένος, προτοῦ νὰ κάμη ἐκεῖνος τὸ πταῖσμα. Ὁ νόμος δὲ ὅπου ἤθελε τιμωρήσῃ ἐγκλήματα ἄπερ ἔγειναν εἰς τὸν καιρὸν ὅπου αὐτὸς δὲν εἶχε συστηθῆ, λέγεται τυραννία· καὶ τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἕνας νέος νόμος παλαιὰ ἐγκλήματα λέγεται ἀνομία. Ἦγουν ἕνας ἄνθρωπος ἐπῆρε, δὲν ᾗτον κἀνέναν νόμος ὅπου τὸ ἐπῆρε, δὲν ᾗτον κἀνέναν νόμος ὅπου νὰ ἐμπόδιζε ταύτην τὴν ἀρπαγὴν, ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος νὰ μὴν ἀρπάξῃ ἕνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἄρπαξ δίδει ὀπίσω τὸ βόδι, μὰ δὲν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πῶς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακὴ.

Ἄρθρ. 15. Ὁ νόμος ἔχει νὰ προσδιορίξῃ παιδείας¹⁾ ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἀναγκαίας, αἱ παιδεῖαι αὗται νὰ ᾗναι ἀνάλογοι κατὰ τὸ ἐγκλημα, καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιτῶν. Ἦγουν ἂν ἔδειρε τινὰς ἕναν ἄλλον, νὰ δαρθῆ μὰ ὄχι νὰ ἀποκεφαλίσθῃ.

Ἄρθρ. 16. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐξουσιάξῃ καθ' ἕνα εἰρηνικῶς τὰ ὑποστατικά του, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· Ἦγουν νὰ τὰ χαίρεται, νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θέλησίν του, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά του, τὸν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του, καὶ τῆς φιλοπορίας του, χωρὶς νὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ κἀνέναν νὰ τὸν πάρῃ στατικῶς μῆτε ἕνα λεπτόν.

Ἄρθρ. 17. Δὲν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τοὺς κατοίκους κἀνένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας, ἢ ὁποιοῦνδήποτε ἐπιχειρημα ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπορία ὅλων τῶν πολιτῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ μαθήσεις.

Ἄρθρ. 18. Κάθε ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἕναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέρωντας τὸν καιρὸν του εἰς χρῆσιν ἐκείνου, δὲν ἡμπορεῖ ὅμως νὰ πωλήσῃ τὸν ἑαυτὸν του μῆτε ἄλλος νὰ τὸν πωλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὑποκείμενόν του δὲν εἶναι εἰς μόνην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος· ὁ

(1) Τιμωρίας.

νόμος δὲν γνωρίζει καμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους, σώζεται μόνον μία ὑπόσχεσις νὰ φρουτίζῃ ὁ ὑπηρέτης διὰ τὴν ἐργασίαν του, καὶ νὰ ἦναι εὐγνώμων πρὸς ἐκεῖνον ὅπου τὸν πληρώνει μισθόν, ὅστις δὲν ἔχει ἄδειαν μήτε νὰ τὸν ὑβρίσῃ, μήτε νὰ τὸν δείρῃ· ἀναιρεῖ ὅμως τὴν συμφωνίαν, τὸν πληρώνει ἕως ἐκείνην τὴν στιγμήν, καὶ τὸν ἀποβάλλει.

Ἄρθρ. 19. Κανένας δὲν ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὸ παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρὶς τὸ θέλημά του· ἂν ὅμως καὶ εἶναι καμμία δημοσία χρεία, ἡγουν ζητεῖ ἡ πατρίς τὸν κήπον του διὰ νὰ κάμῃ ἀγορὰν, ἢ ἄλλο κῆνενα κτίριον, τότε νὰ ξετιμᾶται ὁ κήπος, νὰ πληρώνεται ὁ οἰκοκύρης, καὶ οὕτω νὰ γίνεται ἡ ἀγορὰ ἢτοι κτίριον.

Ἄρθρ. 20. Κάθε δόσιμον ἔχει νὰ γίνεται μόνον διὰ τὸ δημόσιον ὄφελος, καὶ ὄχι δι' ἀρπαγᾶς ἐνὸς καὶ ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκάτοικοι ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ρίψιμον τοῦ τευτερίου¹⁾, νὰ ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ σύνταγμα τῶν δοσιμάτων, καὶ νὰ πέρνουν λογαριασμὸν ἀπ' ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἐσύναξε.

Ἄρθρ. 21. Αἱ δημόσιοι συνδρομαὶ καὶ ἀνταμοιβαὶ εἶναι ἓνα ἱερὸν χρέος τῆς πατρίδος· τὸ κοινὸν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τὸ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ νὰ ἔχουν τι νὰ ἐργάζωνται, ὅσον καὶ νὰ δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὅπου δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ δουλεύσουν· ἡγουν ἓνας γεωργὸς μὴν ἔχοντας βόδια κάβεται ἀργὸς, ἡ πατρίς ἔχει χρέος νὰ τὸν δώσῃ καὶ νὰ τὸν προσμένῃ ὥστε νὰ τὰ πληρώσῃ· ἓνας ἐσακατεύθη εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πόλεμον, αὐτὴ πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τὸν τρέφῃ ἐν ὄσῳ ζῇ.

Ἄρθρ. 22. Ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν ἔχουν χρέος νὰ ἠξεύρουν γράμματα, ἡ πατρίς ἔχει νὰ καταστήσῃ σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ χωρία διὰ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ παιδιά. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπὴ μὲ τὴν ὁποῖαν λάμ-

πουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη· νὰ ἐξηγοῦνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς. Εἰς δὲ τὰς μεγάλας πόλεις νὰ παραδίδεται ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ νὰ ἦναι ἀπαραίτητος.

Ἄρθρ. 23. Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ συγουρότης τοῦ κάθε πολίτου, συνίσταται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὅλων τῶν πολιτῶν. Ἠγουν νὰ στοχαζώμεθα, πῶς ὅταν πάθῃ ἓνας τίποτες κακόν, ἐγγίζονται ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ βεβαιώσωμεν εἰς τὸν καθ' ἓνα τὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὐτὴ ἡ συγουρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους, ἡγουν ὅλον τὸ ἔθνος ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἓνας μόνος πολίτης.

Ἄρθρ. 24. Αὕτη ἡ αὐτεξουσιότης δὲν ἔχει τὸ κῦρος, ἂν τὰ σύνορα τῶν δημοσίων ὄφικίων δὲν ἦναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τὸν νόμον, καὶ ἂν δὲν ἦναι ἀποφασισμένον ῥητῶς τὸ νὰ δώσουν λογαριασμὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί.

Ἄρθρ. 25. Ἡ αὐτοκρατορία¹⁾ εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὸν λαόν, αὕτη εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος, καὶ ἀναφαίρετος. Ἠγουν ὁ λαὸς μόνον ἡμπορεῖ νὰ προστάξῃ, καὶ ὄχι ἓνα μέρος ἀνθρώπων, ἢ μία πόλις, καὶ ἡμπορεῖ νὰ προστάξῃ δι' ὅλα χωρὶς κανένα ἐμπόδιον.

Ἄρθρ. 26. Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος λαοῦ συναγόμενου ἔχει δίκαιον νὰ εἰπῇ τὸ θέλημά του μὲ μίαν σωστὴν ἐλευθερίαν.

Ἄρθρ. 27. Κάθε ἄνθρωπος ὅπου ἠθελεν ἀρπάσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εὐθὺς νὰ φυλακῶνεται ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας, νὰ κρίνεται καὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ παιδεύεται.

Ἄρθρ. 28. Ἐνα ἔθνος ἔχει τὸ δίκαιον πάντοτε νὰ μετασχηματίσῃ, καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὴν νομοθεσίαν του· μιᾶς γενεᾶς πρόσωπα δὲν ἡμποροῦν νὰ κα-

(1) Τιμωρίας.

(1) Κυριαρχία.

θυποτάξουν εἰς τοὺς νόμους τῶν τὰ πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατόπιν τους.

Ἄρθρ. 29. Κάθε πολίτης ἔχει ἕνα ἴσον δίκαιον μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ νὰ κατασταθῆ ἕνας νόμος, ἢ νὰ ὀνοματίσῃ τοὺς ἀξιωματικούς, βουλευτάς, καὶ ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

Ἄρθρ. 30. Τὰ ὀφφίκια¹⁾ τῆς πατρίδος εἶναι καθ' αὐτὸ πρὸς καιρὸν, ὅσον θέλει καὶ κρίνει εὐλογον ἢ διοικήσεις· αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταὶ τιμαὶ, μήτε ὡς ἀνταμοιβαί, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τὸ νὰ δουλεύσουν τὴν πατρίδα των.

Ἄρθρ. 31. Τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ποτὲ δὲν ἔχουν νὰ μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δίκαιον νὰ σοχάζεται τὸν ἑαυτὸν του ἀπαραβίασον περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦγουν ὅταν σφάλῃ μέγας ἢ μικρὸς, ὁ νόμος τὸν παιδεύει ἀφεύκτως κατὰ τὸ σφάλμα του, ἅς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

Ἄρθρ. 32. Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἔγγραφον ἀναφορὰν, καὶ νὰ προσκλαίεται διὰ κἀμμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τὸ χέρι τους, δὲν ἔχει νὰ ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νὰ τὸν εἰποῦν πῶς δὲν εἶναι καιρὸς ἢ τόπος, ἀλλ' ὅποιαν ὥραν καὶ ἂν πηγαίνῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης νὰ ἦναι δεκτὴ ἢ ἀναφορὰ του.

Ἄρθρ. 33. Τὸ νὰ ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τὸν καταθλίβουν καὶ τὸν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ῥηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δὲν ἀντιστέκεται ὅταν ἠξεύρῃ πῶς θὲ νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ νόμου.

Ἄρθρ. 34. Ὅταν ἕνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τούτου ἀδικηθῆ, ἀδικεῖται ὅλον τὸ βασίλειον· καὶ πάλιν ὅταν τὸ βασίλειον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται,

ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ εἰπῆ ὅτι ἢ τάδε χώρα πολεμεῖται, δὲν μὲ μέλει, διατὶ ἐγὼ ἠσυχάζω εἰς τὴν ἐδικήν μου· ἀλλ' ἐγὼ πολεμοῦμαι ὅταν ἢ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὅπου εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νὰ κινῆται ὅταν πάσχη ὁ Ἕλληνας, καὶ τοῦτος πάλιν δι' ἐκείνον, καὶ ἀμφότεροι διὰ τὸν Ἀλβανὸν καὶ Βλάχον.

Ἄρθρ. 35. Ὅταν ἢ διοικήσεις βιάζῃ, ἀθετῆ, καταφρονῆ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ, καὶ δὲν εἰσακούῃ τὰ παράπονά του, τὸ νὰ κάμῃ τότε ὁ λαὸς ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νὰ ἄρπάξῃ τὰ ἄρματα, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τυράννους του, εἶναι πλεον ἱερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά του, καὶ τὸ πλεον ἀπαραίτητον ἀπ' ὅλα τὰ χρέη του. Ἄν εὐρίσκονται ὁμως εἰς τόπον, ὅπου εἶναι περισσότεροι τυράννοι, οἱ πλεον ἀνδρείοι πατριῶται καὶ φιλελεύθεροι πρέπει νὰ πιάσουν τὰ περάσματα τῶν δρόμων¹⁾, καὶ τὰ ὑψητῶν βουνῶν, ἐν ὅσῳ ν' ἀνταμωθοῦν πολλοὶ, νὰ πληθύνῃ ὁ ἀριθμὸς των, καὶ τότε νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἕνα δέκαρχον, εἰς τοὺς 50 πεντηκόνταρχον, εἰς τοὺς ἑκατὸν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλίαρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους, καὶ ὁ στρατηγὸς τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος πολλοὺς στρατηγούς.

Τὰ χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρὸ πέντε χρόνων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον εἰς τοὺς δανειστάς, ἢ παροῦσα διοικήσεις τὰ ἀναιρεῖ, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν εἰς τὸ ἐξῆς μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὡς ἂν ὅπου ἐπῆραν τὰ δάνειά των, διότι διπλώνουν τὰ κεφάλαια εἰς πέντε χρόνους.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

(1) Δημόσια ἐπαγγέλματα.

(1) Ἵσως ἐδῶ ἐννοεῖ τὰ ὀδοφράγματα.